

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 19 marca 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Kontrola graniczna, azyl i imigracja – Rozporządzenie (UE) 2016/399 – Artykuł 32 – Tymczasowe przywrócenie przez państwo członkowskie kontroli na jego granicach wewnętrznych – Nielegalny wjazd obywatela państwa trzeciego – Zrównanie granic wewnętrznych z granicami zewnętrznymi – Dyrektywa 2008/115/WE – Zakres stosowania – Artykuł 2 ust. 2 lit. a)

W sprawie C-444/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) postanowieniem z dnia 12 lipca 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 lipca 2017 r., w postępowaniu:

Préfet des Pyrénées-Orientales

przeciwko

Abdelazizowi Aribowi,

Procureur de la République près le tribunal de grande instance de Montpellier,

Procureur général près la cour d'appel de Montpellier,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes, A. Prechal, E. Regan, T. von Danwitz, C. Toader i C. Lycourgos (sprawozdawca), prezesi izb, A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby, C.G. Fernlund i C. Vajda, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: V. Giacobbo-Peyronnel, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 12 czerwca 2018 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu préfet des Pyrénées-Orientales (prefekta departamentu Pireneje Wschodnie) przez adwokatów F.H. Briarda i S. Bonichota,
- w imieniu rządu francuskiego przez E. de Moustier, E. Armoët i D. Colasa, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: francuski.

- w imieniu rządu niemieckiego przez R. Kanitza, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez C. Cattabrigę i G. Wilsa, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 17 października 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 32 rozporządzenia (UE) 2016/399 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeksu granicznego Schengen) (Dz.U. 2016, L 77, s. 1, zwanego dalej „kodeksem granicznym Schengen”) oraz art. 2 ust. 2 lit. a) i art. 4 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. 2008, L 348, s. 98).
- 2 Wniosek ów został złożonych w ramach sporu pomiędzy préfet des Pyrénées-Orientales (prefektem departamentu Pireneje Wschodnie, Francja) a Abdelazizem Aribem, procureur de la République près le tribunal de grande instance de Montpellier (prokuratorem Republiki przy sądzie okręgowym w Montpellier, Francja) i procureur général près la cour d’appel de Montpellier (prokuratorem generalnym przy sądzie apelacyjnym w Montpellier, Francja) w przedmiocie przedłużenia w ośrodku detencyjnym pobytu A. Ariba, który nielegalnie wjechał na terytorium Francji.

Ramy prawne

Prawo Unii

KWUS

- 3 Konwencja wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. między rządami państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, która została podpisana w Schengen w dniu 19 czerwca 1990 r. i weszła w życie w dniu 26 marca 1995 r. (Dz.U. 2000, L 239, s. 19, zwana dalej „KWUS”), stanowi część dorobku Schengen.
- 4 Artykuł 26 KWUS przewiduje:

„1. Umawiające się Strony zobowiązują się, z zastrzeżeniem zobowiązań wynikających z faktu ich przystąpienia do Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 roku, zmienionej Protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 roku, do wprowadzenia do ich prawa krajowego następujących zasad:

- a) w przypadku kiedy cudzoziemcom odmówiono wjazdu na terytorium jednej z Umawiających się Stron, przewoźnik, który przywiózł ich na granicę zewnętrzną drogą lotniczą, morską lub lądową, jest zobowiązany do niezwłocznego ponownego przejścia za nich odpowiedzialności. Na wniosek organów nadzoru granicy przewoźnik jest obowiązany przewieźć cudzoziemców do państwa

trzeciego, z którego zostali oni przywiezieni, lub do państwa trzeciego, które im wydało dokument podróży, na podstawie którego podróżują, lub do jakiegokolwiek państwa trzeciego, które ich z pewnością przyjmie;

b) przewoźnik jest zobowiązany do podjęcia wszelkich niezbędnych środków dla zapewnienia, aby cudzoziemiec przewożony drogą lotniczą, morską lub lądową posiadał dokumenty podróży wymagane przy wjeździe na terytoria Umawiających się Stron.

2. Umawiające się Strony zobowiązują się, z zastrzeżeniem zobowiązań wynikających z faktu ich przystąpienia do Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z dnia 28 lipca 1951 roku, zmienionej Protokołem nowojorskim z dnia 31 stycznia 1967 roku, oraz zgodnie ze swoim prawem konstytucyjnym, do nałożenia kar na przewoźników przewożących drogą lotniczą lub morską z państwa trzeciego na ich terytoria cudzoziemców, którzy nie posiadają niezbędnych dokumentów podróży.

3. Ustęp 1 [lit.] b) i ustęp 2 stosuje się również do przewoźników międzynarodowych przewożących grupy pasażerów drogą lądową autokarami, z wyjątkiem ruchu granicznego”.

Kodeks graniczny Schengen

5 Zgodnie z art. 2 kodeksu granicznego Schengen:

„Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

1) »granice wewnętrzne« oznaczają:

- a) wspólne granice lądowe państw członkowskich, w tym granice na rzekach i jeziorach;
- b) porty lotnicze państw członkowskich przeznaczone do lotów wewnętrznych;
- c) porty morskie, rzeczne i porty na jeziorach państw członkowskich służące do regularnych wewnętrznych połączeń promowych;

2) »granice zewnętrzne« oznaczają granice lądowe, w tym granice na rzekach i jeziorach, oraz granice morskie państw członkowskich, a także ich porty lotnicze, porty rzeczne, porty morskie i porty na jeziorach, pod warunkiem że nie stanowią one granic wewnętrznych;

[...]”.

6 Artykuł 5 rzonego kodeksu stanowi:

„1. Przekraczanie granic zewnętrznych dozwolone jest jedynie na przejściach granicznych i w ustalonych godzinach ich otwarcia. Na przejściach granicznych, które nie są czynne całą dobę, udostępnia się widoczne informacje o godzinach ich otwarcia.

Państwa członkowskie przekazują Komisji wykaz swoich przejść granicznych zgodnie z art. 39.

[...]

3. Bez uszczerbku dla wyjątków przewidzianych w ust. 2 lub dla swoich zobowiązań w zakresie ochrony międzynarodowej państwa członkowskie wprowadzają sankcje, zgodnie z ich prawem krajowym, za niedozwolone przekraczanie granic zewnętrznych w miejscach innych niż przejścia graniczne lub w godzinach innych niż ustalone godziny otwarcia. Sankcje te muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstrasające”.

7 Artykuł 13 ust. 1 tego kodeksu przewiduje:

„Głównym celem ochrony granicy jest zapobieganie niedozwolonemu przekraczaniu granicy, zwalczanie przestępczości transgranicznej oraz podejmowanie środków w stosunku do osób, które przekroczyły granicę nielegalnie. Osoba, która nielegalnie przekroczyła granicę i która nie ma prawa przebywać na terytorium danego państwa członkowskiego, zostaje zatrzymana i poddana procedurom spełniającym wymogi dyrektywy 2008/115/WE”.

8 Zgodnie z art. 14 kodeksu granicznego Schengen:

„1. Obywatelowi państwa trzeciego, który nie spełnia wszystkich warunków wjazdu ustanowionych w art. 6 ust. 1 i który nie należy do żadnej z kategorii osób, o których mowa w art. 6 ust. 5, odmawia się wjazdu na terytorium państw członkowskich. Pozostaje to bez uszczerbku dla stosowania szczególnych przepisów dotyczących prawa do azylu i ochrony międzynarodowej lub wydawania długoterminowych wiz pobytowych.

[...]

4. Straż graniczna zapewnia, aby obywatel państwa trzeciego, któremu odmówiono wjazdu, nie wjechał na terytorium tego państwa członkowskiego.

[...]

6. Szczegółowe zasady dotyczące odmowy wjazdu wymienione są w załączniku V część A”.

9 Artykuł 23 omawianego kodeksu, zatytułowany „Odprawa na terytorium”, stanowi:

„Brak kontroli granicznej na granicach wewnętrznych nie wpływa na:

- a) wykonywanie uprawnień policyjnych przez właściwe organy państw członkowskich na mocy prawa krajowego, o ile wykonywanie tych uprawnień nie ma skutku równoważnego z odprawą graniczną; ma to zastosowanie również do obszarów przygranicznych. W rozumieniu zdania pierwszego wykonywanie uprawnień policyjnych nie może być w szczególności uznawane za równoważne dokonywaniu odprawy granicznej, jeżeli środki policyjne:
 - (i) nie mają na celu kontroli granicznej;
 - (ii) są oparte na informacjach i doświadczeniu policyjnym o charakterze ogólnym, dotyczących potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego, i mają na celu w szczególności walkę z przestępczością transgraniczną;
 - (iii) są opracowywane i stosowane w sposób zdecydowanie odróżniający je od rutynowej odprawy osób na granicach zewnętrznych;
 - (iv) są przeprowadzane na podstawie kontroli wyrywkowej;

[...]”.

10 Artykuł 25 tego kodeksu przewiduje:

„1. W przypadku gdy na obszarze bez wewnętrznej kontroli granicznej zaistnieje poważne zagrożenie [dla] porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego w danym państwie członkowskim, to państwo członkowskie może w drodze wyjątku przywrócić kontrolę graniczną na wszystkich lub poszczególnych odcinkach swoich granic wewnętrznych na ograniczony okres, nie dłuższy niż 30 dni, lub na okres przewidywalnego istnienia tego poważnego zagrożenia, jeśli przekracza on 30 dni. Zakres i czas trwania tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych nie mogą przekraczać tego, co jest ściśle niezbędne do reakcji na dane poważne zagrożenie.

2. Kontrola graniczna na granicach wewnętrznych zostaje przywrócona jedynie jako ostateczność oraz zgodnie z art. 27, 28 i 29. Kryteria, o których mowa – odpowiednio – w art. 26 i 30, są uwzględniane w każdym przypadku, gdy rozważana jest decyzja o przywróceniu kontroli granicznej na granicach wewnętrznych zgodnie z – odpowiednio – art. 27, 28 lub 29.

3. Jeżeli poważne zagrożenie porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego w danym państwie członkowskim utrzymuje się przez okres dłuższy niż okres, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, dane państwo członkowskie może przedłużyć kontrolę graniczną na swoich granicach wewnętrznych po uwzględnieniu kryteriów, o których mowa w art. 26, oraz zgodnie z art. 27, w oparciu o te same przesłanki jak [co] te, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, i przy uwzględnieniu wszelkich nowych elementów, na odnawialne okresy nie dłuższe niż 30 dni.

4. Łączny okres przywrócenia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych, obejmujący wszelkie przedłużenia wynikające z ust. 3 niniejszego artykułu, nie może przekraczać łącznie sześciu miesięcy. W przypadku wystąpienia okoliczności nadzwyczajnych, o których mowa w art. 29, ten łączny okres można przedłużyć maksymalnie do dwóch lat, zgodnie z ust. 1 tego artykułu”.

11 Artykuł 32 kodeksu granicznego Schengen stanowi:

„W przypadku przywrócenia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych stosowne przepisy tytułu II stosuje się odpowiednio”.

12 Artykuły 5, 13 i 14 owego kodeksu należą do jego tytułu II – „Granice zewnętrzne”, podczas gdy art. 23, 25 i 32 rzeczonego kodeksu znajdują się w tytule III – „Granice wewnętrzne”.

13 Punkt 2 części A załącznika V do kodeksu granicznego Schengen przewiduje:

„Jeżeli obywatel państwa trzeciego, któremu odmówiono wjazdu, przybył na granicę, korzystając z usług przewoźnika, miejscowy organ właściwy:

- a) nakazuje przewoźnikowi nadzór nad obywatelem państwa trzeciego i przewiezienie go niezwłocznie do państwa trzeciego, z którego przybył, do państwa trzeciego, które wydało dokument uprawniający go do przekroczenia granicy, lub do jakiegokolwiek innego państwa trzeciego, w którym ma on zagwarantowane przyjęcie, lub do znalezienia środków dalszego przewozu zgodnie z art. 26 [KWUS] i dyrektywą Rady 2001/51/WE [...];
- b) w oczekiwaniu na dalszy przewóz podejmuje odpowiednie środki zgodnie z prawem krajowym i z uwzględnieniem okoliczności lokalnych w celu uniemożliwienia obywatelom państw trzecich, którym odmówiono wjazdu, nielegalnego wjazdu”.

Dyrektywa 2008/115

14 Motyw 5 dyrektywy 2008/115 stanowi:

„Należy ustanowić w niniejszej dyrektywie zbiór zasad horyzontalnych mających zastosowanie do wszystkich obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu [do państwa członkowskiego], pobytu [w państwie członkowskim] lub zamieszkania w państwie członkowskim”.

15 Artykuł 2 tej dyrektywy stanowi:

„1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium państwa członkowskiego.

2. Państwa członkowskie mogą postanowić, że nie będą stosować niniejszej dyrektywy do obywateli państw trzecich, którzy:

- a) podlegają zakazowi wjazdu zgodnie z art. 13 kodeksu granicznego Schengen lub którzy zostali zatrzymani lub ujęci przez właściwe organy w związku z nielegalnym przekraczaniem lądowej, morskiej lub powietrznej zewnętrznej granicy tego państwa członkowskiego oraz którzy nie otrzymali następnie zezwolenia na pobyt lub prawa do pobytu w tym państwie członkowskim;
- b) podlegają sankcji karnej, która przewiduje lub której skutkiem jest zobowiązanie do powrotu, zgodnie z prawem krajowym, lub podlegają ekstradycji.

[...]”.

16 Zgodnie z art. 3 rzeczony dyrektywy:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

- 2) »nielegalny pobyt« oznacza obecność na terytorium państwa członkowskiego obywatela państwa trzeciego, który nie spełnia lub przestał spełniać warunki wjazdu do państwa członkowskiego określone w art. 5 kodeksu granicznego Schengen albo inn[e] warunk[i] wjazdu, pobytu lub zamieszkania w tym państwie członkowskim;
- 3) »powrót« oznacza powrót obywatela państwa trzeciego – wynikający z dobrowolnego lub przymusowego wykonania zobowiązania do powrotu – do:
 - [jego] państwa pochodzenia, lub
 - kraju tranzytu, zgodnie ze wspólnotowymi lub dwustronnymi umowami o readmisji lub z innymi porozumieniami, lub
 - innego państwa trzeciego, do którego dany obywatel państwa trzeciego zdecyduje się dobrowolnie powrócić i przez które zostanie przyjęty;

[...]”.

17 Artykuł 4 ust. 4 owej dyrektywy przewiduje:

„W odniesieniu do obywateli państw trzecich wyłączonych z zakresu zastosowania niniejszej dyrektywy zgodnie z art. 2 ust. 2 lit. a) państwa członkowskie:

- a) zapewniają, by ich traktowanie oraz poziom ochrony były nie mniej korzystne niż przewidziano w art. 8 ust. 4 i 5 (ograniczenia w stosowaniu środków przymusu), art. 9 ust. 2 lit. a) (wstrzymanie wydalenia), art. 14 ust. 1 lit. b) i d) (opieka zdrowotna w nagłych wypadkach i uwzględnianie potrzeb osób wymagających szczególnego traktowania) oraz w art. 16 i 17 (warunki pobytu w ośrodku detencyjnym), oraz
- b) przestrzegają zasady non-refoulement”.

Prawo francuskie

- 18 Zgodnie z art. L. 621-2 pkt 1 i 2 code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (kodeksu wjazdu i pobytu cudzoziemców oraz prawa azylu), zmienionego ustawą nr 2012-1560 z dnia 31 grudnia 2012 r. (zwanego dalej „Cesedą”):

„Cudzoziemiec niebędący obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej podlega karze pozbawienia wolności w wymiarze roku oraz karze grzywny w wysokości 3750 EUR:

- 1° jeżeli przedostał się na terytorium Francji metropolitalnej, nie spełniając warunków wymienionych w art. 5 ust. 1 lit. a), b) lub c) rozporządzenia (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiającego wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) [(Dz.U. 2006, L 105, s. 1)] i nie uzyskawszy zezwolenia na wjazd na terytorium na podstawie art. 5 ust. 4 lit. a) i c) tego rozporządzenia; dotyczy to również sytuacji, gdy cudzoziemiec został objęty wpisem do celów odmowy wjazdu na podstawie decyzji wykonawczej wydanej przez inne państwo będące stroną [KWUS];
- 2° lub jeżeli przybywając bezpośrednio z terytorium państwa będącego stroną tej konwencji, wjechał na terytorium metropolitalne niezgodnie z postanowieniami jej art. 19 ust. 1 lub 2, art. 20 ust. 1, art. 21 ust. 1 lub 2, z wyłączeniem warunków wymienionych w art. 5 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (WE) nr 562/2006 [...], a także w jego art. 5 ust. 1 lit. d), jeżeli wpis do celów odmowy wjazdu nie wynika z decyzji wykonawczej wydanej przez inne państwo będące stroną [KWUS];

[...]

Aby niniejszy przepis mógł zostać zastosowany, postępowanie karne może być wszczęte wyłącznie wówczas, gdy stan faktyczny został stwierdzony w okolicznościach opisanych w art. 53 code de procédure pénale (kodeksu postępowania karnego)”.

- 19 Artykuł 53 code de procédure pénale (kodeksu postępowania karnego) w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu rozpatrywanego w postępowaniu głównym (zwanego dalej „kodeksem postępowania karnego”) przewiduje:

„Za wykryte na gorącym uczynku zbrodnię lub występki uważa się zbrodnię lub występki wykryte w momencie ich popełnienia lub tuż po ich popełnieniu. Zbrodnia lub występki wykryte na gorącym uczynku zachodzą również wtedy, gdy w wyniku pościgu prowadzonego w czasie następującym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa stwierdza się, że osoba podejrzana jest w posiadaniu przedmiotów pozwalających sądzić, że uczestniczyła ona w popełnieniu danej zbrodni lub występków, lub znaleźć można na niej ślady lub poszlaki pozwalające sądzić, że uczestniczyła ona w popełnieniu danej zbrodni lub występków.

W następstwie wykrycia zbrodni lub występków na gorącym uczynku postępowanie przygotowawcze pod nadzorem prokuratora republiki na warunkach określonych w niniejszym rozdziale może być prowadzone w sposób nieprzerwany przez okres ośmiu dni.

W sytuacji gdy nie można odroczyć niezbędnych do ustalenia rzeczywistego stanu rzeczy dochodzeń w przedmiocie zbrodni lub występków podlegających karze pozbawienia wolności w wymiarze równym lub wyższym niż pięć lat, prokurator republiki może postanowić o przedłużeniu, na tych samych warunkach, postępowania przygotowawczego na maksymalny okres ośmiu dni”.

20 Artykuł 62-2 kodeksu postępowania karnego stanowi:

„Zatrzymanie stanowi środek przymusu – o którego zastosowaniu decyduje funkcjonariusz policji, pod kontrolą sądu – stosowany w stosunku do osoby, wobec której istnieją uzasadnione powody, by podejrzewać, że popełniła ona lub zamierzała popełnić zbrodnię lub występki zagrożone karą pozbawienia wolności, dzięki któremu osoba ta pozostaje do dyspozycji organów prowadzących dochodzenie.

[...]”.

21 Artykuł 78-2 kodeksu postępowania karnego przewiduje:

„Funkcjonariusze policji oraz na ich rozkaz i odpowiedzialność pracownicy policji oraz jednostek współpracujących z policją wymienieni w art. 20 i 21-1 mogą wezwać do wykazania, za pomocą wszelkich środków, tożsamości każdego, wobec kogo istnieje jeden lub kilka prawdopodobnych powodów, by podejrzewać:

- że popełnił lub usiłował popełnić przestępstwo lub wykroczenie;
- że czyni przygotowania do popełnienia zbrodni lub występkę;
- że może udzielić informacji użytecznych w postępowaniu w sprawie zbrodni lub występkę;
- że złamał obowiązki lub nakazy, które zostały na niego nałożone w ramach nadzoru sądowego, aresztu domowego z elektronicznym monitorowaniem jego wykonania, kary lub środka nadzorowanego przez sąd penitencjarny;
- że jest poszukiwany przez organ sądowy.

Na pisemne zarządzenie prokuratora republiki na potrzeby wykrywania i ścigania określonych przez niego przestępstw lub wykroczeń na tych samych zasadach można kontrolować tożsamość każdej osoby w miejscach i czasie określonym przez tego prokuratora. Okoliczność, że w wyniku kontroli zostaną ujawnione przestępstwa lub wykroczenia inne niż określone w zarządzeniu prokuratora republiki, nie jest podstawą nieważności postępowań wpadkowych.

Tożsamość każdej osoby, niezależnie od jej zachowania, może również podlegać kontroli na zasadach określonych w akapicie pierwszym w celu zapobieżenia naruszenia porządku publicznego, w szczególności bezpieczeństwa osób lub mienia.

W strefie mieszczącej się między granicą lądową Francji z państwami będącymi stronami [KWUS] a linią wytyczoną w odległości 20 km w głąb kraju, a także w publicznie dostępnych strefach portów, lotnisk i dworców kolejowych lub autobusowych dostępnych dla ruchu międzynarodowego, wskazanych w drodze zarządzenia, możliwe jest również, w celu zapobiegania i wykrywania przestępstw lub wykroczeń związanych z przestępczością transgraniczną, kontrolowanie, zgodnie z zasadami określonymi w akapicie pierwszym, tożsamości osób w celu sprawdzenia przestrzegania obowiązku posiadania, noszenia przy sobie oraz okazywania dokumentów wymaganych ustawą [...]. W przypadku gdy odcinek autostrady rozpoczyna się w strefie, o której mowa w zdaniu pierwszym, a pierwszy punkt poboru opłat znajduje się poza linią wytyczoną w odległości 20 km w głąb kraju, kontrola może być przeprowadzana na parkingach aż do tego pierwszego punktu poboru opłat, a także w punkcie poboru opłat i na przyległych parkingach. Punkty poboru opłat, które są objęte tym przepisem, są wyznaczone w drodze zarządzenia. Okoliczność, że w trakcie kontroli zostanie wykryte przestępstwo lub wykroczenie inne niż nieprzestrzeganie wyżej wymienionych obowiązków, nie stanowi podstawy nieważności postępowań wpadkowych. Do celów stosowania niniejszego akapitu kontrola obowiązków posiadania, noszenia przy sobie oraz okazywania dokumentów wymaganych

ustawą może odbywać się w tym samym miejscu jedynie przez okres nie dłuższy niż sześć nieprzerwanych godzin i nie może polegać na systematycznej kontroli osób obecnych lub poruszających się w strefach lub miejscach, o których mowa w niniejszym akapicie.

[...]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 22 Po tymczasowym przywróceniu we Francji kontroli granicznej na granicach wewnętrznych między Francją a innymi państwami członkowskimi należącymi do strefy Schengen zgodnie z art. 25 kodeksu granicznego Schengen A. Arib, posiadający obywatelstwo marokańskie, został poddany kontroli w dniu 15 czerwca 2016 r. w strefie znajdującej się między granicą pomiędzy Francją i Hiszpanią a linią wytyczoną w odległości 20 km w głąb kraju, w warunkach określonych w art. 78-2 akapit dziewiąty kodeksu postępowania karnego. Abdelaziz Arib, który wcześniej opuścił Francję w następstwie zastosowania wobec niego środka w postaci wydalenia, o którym został poinformowany w dniu 10 sierpnia 2013 r., znajdował się na pokładzie autobusu z Maroka.
- 23 Ponieważ A. Arib był podejrzany o nielegalny wjazd na terytorium Francji, co jest występkiem przewidzianym w art. L. 621-2 Cesedy, został on zatrzymany. Następnego dnia préfet des Pyrénées-Orientales (prefekt departamentu Pireneje Wschodnie) wydał wobec niego zarządzenie zobowiązujące go do opuszczenia terytorium Francji i nakazał umieszczenie go w ośrodku detencyjnym.
- 24 Postanowieniem z dnia 21 czerwca 2016 r. juge des libertés et de la détention du tribunal de grande instance de Perpignan (sędzia właściwy w zakresie stosowania środków ograniczających wolność i pozbawienia wolności sądu okręgowego w Perpignan, Francja) uchylił to zarządzenie o zatrzymaniu A. Ariba i umorzył dalsze postępowanie, w tym uchylił decyzję o umieszczeniu A. Ariba w ośrodku detencyjnym, z tego względu, że zasadniczo zatrzymanie to nie mogło zostać przeprowadzone. W tym względzie sędzia ów zauważył, że A. Arib, jako obywatel państwa trzeciego nielegalnie przebywający na terytorium państwa członkowskiego, przekroczył granicę wewnętrzną między Francją a Hiszpanią, co powinno zdaniem tego sędziego spowodować zastosowanie dyrektywy 2008/115, na podstawie której nie można orzec jakiegokolwiek kary pozbawienia wolności w okolicznościach takich jak zaistniałe w niniejszej sprawie.
- 25 Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2016 r. conseiller délégué près la cour d’appel de Montpellier (sędzia delegowany do pełnienia pewnych obowiązków w sądzie apelacyjnym w Montpellier, Francja) utrzymał w mocy orzeczenie wydane w pierwszej instancji. Préfet des Pyrénées-Orientales (prefekt departamentu Pireneje Wschodnie) wniósł na to postanowienie skargę kasacyjną do sądu odsyłającego, czyli Cour de cassation (sądu kasacyjnego, Francja), podnosząc w szczególności, że w przypadku zaistnienia poważnego zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego państwo członkowskie może w drodze wyjątku przywrócić kontrolę na swoich granicach wewnętrznych, wyłączając w ten sposób częściowo stosowanie dyrektywy 2008/115. Zdaniem tego prefekta skoro w podobnym przypadku przewidziane w dyrektywie 2008/115 środki ochronne nie będą miały zastosowania, osoba, która wjechała nielegalnie na terytorium Francji, może podlegać kontroli zgodnie z postanowieniami art. 78-2 akapit dziewiąty kodeksu postępowania karnego i jako nielegalnie tam przebywająca podlegać karze pozbawienia wolności i w związku z tym zostać zatrzymana.
- 26 Sąd odsyłający zauważa, po pierwsze, że kodeks graniczny Schengen ustanawia zasadę swobodnego przepływu osób w obrębie strefy Schengen oraz przewiduje brak kontroli granicznej na granicach wewnętrznych pomiędzy państwami członkowskimi, i po drugie, że na podstawie art. 25 tego kodeksu w przypadku zaistnienia poważnego zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa

wewnętrznego w danym państwie członkowskim państwo to może niemniej w drodze wyjątku przywrócić kontrolę graniczną na wszystkich swoich granicach wewnętrznych lub na ich części na ograniczony okres.

- 27 Sąd ów zauważa również, że zgodnie z art. 32 kodeksu granicznego Schengen w przypadku przywrócenia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych stosowne przepisy tytułu II tego kodeksu dotyczące granic zewnętrznych stosuje się odpowiednio. Podkreśla on w tym względzie, że na podstawie art. 5 ust. 3 rzeczonego kodeksu państwa członkowskie wprowadzają skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje za niedozwolone przekraczanie granic zewnętrznych. Sąd ten dodaje, że zgodnie z art. 13 owego kodeksu celem ochrony tych granicy jest zapobieganie niedozwolonemu ich przekraczaniu oraz podejmowanie środków w stosunku do osób, które przekroczyły te granice nielegalnie, co oznacza, że osoba, która nielegalnie przekroczyła granicę i która nie ma prawa przebywać na terytorium danego państwa członkowskiego, zostaje zatrzymana i poddana procedurom spełniającym wymogi dyrektywy 2008/115.
- 28 Zdaniem sądu odsyłającego dyrektywa 2008/115 wymaga od państw członkowskich podjęcia decyzji o wydaleniu w stosunku do każdego obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na ich terytorium, a ów obywatel może zostać umieszczony w ośrodku detencyjnym wyłącznie w celu przygotowania jego powrotu lub przeprowadzenia procesu jego wydalenia, o ile nie mogą zostać skutecznie zastosowane wystarczające, lecz mniej represyjne środki. Sąd ten przywołuje wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum (C-47/15, EU:C:2016:408), w którym Trybunał orzekł, że dyrektywa 2008/115 sprzeciwia się uregulowaniu państwa członkowskiego, w myśl którego samo nielegalne przekroczenie przez obywatela państwa trzeciego granicy wewnętrznej, na skutek którego jego pobyt w tym państwie członkowskim staje się nielegalny, zagrożone jest karą pozbawienia wolności, która może zostać orzeczona jeszcze przed zakończeniem ustanowionej tą dyrektywą procedury powrotu.
- 29 Sąd odsyłający podkreśla, że art. L. 621-2 Cesedy przewiduje karę pozbawienia wolności wraz z karą grzywny za nielegalny wjazd na terytorium kraju wykryty w chwili jego popełnienia.
- 30 W świetle tego przepisu sąd ów zastanawia się przede wszystkim nad kwestią, czy kontrolę przywróconą na granicy wewnętrznej państwa członkowskiego można zrównać z kontrolą na granicy zewnętrznej przeprowadzaną podczas jej przekraczania przez obywatela państwa trzeciego bez prawa do wjazdu, gdy kontrola jest przeprowadzana w momencie nielegalnego przekraczania granicy.
- 31 W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej należałoby następnie, zdaniem rzeczonego sądu, określić zasady przeprowadzania tej kontroli. W tym względzie zauważa on, po pierwsze, że art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 umożliwia państwom członkowskim dalsze stosowanie na ich granicach zewnętrznych uproszczonych krajowych procedur powrotów, bez konieczności przechodzenia wszystkich etapów proceduralnych wskazanych w owej dyrektywie, tak aby sprawniej móc wydalać obywateli państw trzecich ujętych na przekraczaniu wskazanych granic. Po drugie, podkreśla on, że art. 4 ust. 4 rzeczonej dyrektywy reguluje korzystanie przez państwa członkowskie z uprawnienia przewidzianego w art. 2 ust. 2 lit. a) owej dyrektywy, jako że państwa członkowskie powinny przestrzegać pewnych minimalnych gwarancji, wśród których znajdują się między innymi warunki pobytu w ośrodku detencyjnym ustanowione w art. 16 i 17 tej dyrektywy.
- 32 Sąd odsyłający zastanawia się zatem, czy państwo członkowskie, które przywróciło kontrolę graniczną na granicach wewnętrznych, może powołać się na wskazany art. 2 ust. 2 lit. a), aby wyłączyć z zakresu stosowania 2008/115 obywatela państwa trzeciego, który nielegalnie przekracza taką granicę, a nie przebywał jeszcze na terytorium tego państwa.
- 33 W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej pojawi się wreszcie pytanie, czy art. 4 ust. 4 dyrektywy 2008/115 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie pozbawieniu wolności obywateli państw trzecich w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy.

34 W tych okolicznościach Cour de cassation (sąd kasacyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 32 [kodeksu granicznego Schengen], który przewiduje, że w przypadku przywrócenia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych stosowne przepisy tytułu II (o granicach zewnętrznych) stosuje się odpowiednio, należy interpretować w ten sposób, iż kontrola graniczna przywrócona na granicy wewnętrznej państwa członkowskiego da się zrównać z kontrolą przeprowadzaną na granicy zewnętrznej podczas jej przekraczania przez obywatela państwa trzeciego bez prawa wjazdu?
- 2) W tych samych okolicznościach przywrócenia kontroli na granicach wewnętrznych – czy wspomniany [kodeks] i dyrektywa [2008/115] zezwalają na zastosowanie do sytuacji obywatela państwa trzeciego przekraczającego granicę, na której przywrócono kontrolę graniczną, uprawnienia przewidzianego w art. 2 ust. 2 lit. a) [owej] dyrektywy, dającego państwom członkowskim możliwość dalszego stosowania na ich granicach zewnętrznych uproszczonych krajowych postępowań w sprawie powrotu?
- 3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na to ostatnie pytanie – czy przepisy art. 2 ust. 2 lit. a) i art. 4 ust. 4 [rzeczonej] dyrektywy stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak art. L. 621-2 [Cesedy], przewidującemu karę pozbawienia wolności za nielegalny wjazd na terytorium krajowe obywatela państwa trzeciego, wobec którego nie zakończono jeszcze przewidzianego tą dyrektywą postępowania w sprawie powrotu?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

- 35 Poprzez pytania pierwsze i drugie, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 w związku z art. 32 kodeksu granicznego Schengen należy interpretować w ten sposób, że przepis ten ma zastosowanie do sytuacji obywatela państwa trzeciego zatrzymanego w bezpośrednim sąsiedztwie granicy wewnętrznej państwa członkowskiego, gdy to państwo członkowskie przywróciło na podstawie art. 25 tego kodeksu kontrolę graniczną na tej granicy ze względu na zaistnienie poważnego zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego rzeczzonego państwa członkowskiego.
- 36 Tytułem wstępu należy podkreślić, że jak wspomniano w pkt 22 i 23 niniejszego wyroku, A. Arib, posiadający obywatelstwo marokańskie, nie był adresatem decyzji w sprawie zakazu wjazdu na terytorium Francji, ale został poddany kontroli przez organy francuskie w bezpośrednim sąsiedztwie granicy francusko-hiszpańskiej, po tym jak kontrole graniczne na tej granicy zostały przywrócone na podstawie art. 25 tego kodeksu granicznego Schengen, i w wyniku tej kontroli został zatrzymany ze względu na podejrzenie popełnienia przez niego występku określonego w art. L. 621-2 Cesedy, polegającego na nielegalnym wjeździe na terytorium Francji.
- 37 Należy przypomnieć w tym względzie po pierwsze, że zarówno z definicji pojęcia „nielegalnego pobytu”, znajdującej się w art. 3 pkt 2 dyrektywy 2008/115, jak też z motywu 5 tej dyrektywy, zgodnie z którym ma ona zastosowanie „do wszystkich obywateli państw trzecich, którzy nie spełniają lub przestali spełniać warunki wjazdu, pobytu lub zamieszkania w państwie członkowskim”, wynika, że obywatel państwa trzeciego, który w następstwie nielegalnego wjazdu na terytorium państwa członkowskiego przebywa na jego terytorium, nie spełniając warunków wjazdu do tego państwa członkowskiego, pobytu w tym państwie lub zamieszkania w nim, przebywa na jego terytorium nielegalnie, przy czym nie ma tu znaczenia ani minimalny okres pobytu, ani zamiar pozostania w tym państwie (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 48, 59).

- 38 Obywatela państwa trzeciego, który, tak jak A. Arib, po tym jak nielegalnie wjechał na terytorium państwa członkowskiego, został ujęty na terytorium tego państwa członkowskiego w bezpośrednim sąsiedztwie jednej z jego granic wewnętrznych, nie spełniając warunków wjazdu do tego państwa członkowskiego, pobytu w tym państwie lub zamieszkania w nim, należy zatem uznać za nielegalnie przybywającego na terytorium owego państwa członkowskiego.
- 39 Zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 2008/115 i z zastrzeżeniem jej art. 2 ust. 2 obywatel państwa trzeciego jest w takiej sytuacji objęty zakresem stosowania tej dyrektywy. Podlega on w konsekwencji, co do zasady, określonym w niej wspólnym normom i procedurom zmierzającym do jego wydalenia, i to tak długo, jak długo jego pobyt nie został zalegalizowany (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 61).
- 40 Po drugie, należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału omawiana dyrektywa nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego zezwalającemu na stosowanie kary pozbawienia wolności względem obywatela państwa trzeciego, wobec którego zastosowano ustanowioną przez tę dyrektywę procedurę powrotu i który bądź to nielegalnie przebywa na terytorium owego państwa członkowskiego i bez uzasadnionego powodu nie podejmuje działań zmierzających do powrotu, bądź ponownie wjechał na to terytorium, z naruszeniem nałożonego na niego zakazu wjazdu (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 54, 64).
- 41 Z przedłożonych Trybunałowi akt sprawy oraz odpowiedzi udzielonych podczas rozprawy na postawione przez Trybunał pytania wynika jednak, że A. Arib nie znajduje się w żadnej z dwóch sytuacji, o których mowa w punkcie powyżej.
- 42 Należy wskazać, po trzecie, że art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 umożliwia państwom członkowskim niestosowanie owej dyrektywy, z zastrzeżeniem spełnienia wymogów określonych w jej art. 4 ust. 4, w dwóch szczególnych sytuacjach, a mianowicie w sytuacji dotyczącej obywateli państw trzecich, którzy podlegają zakazowi wjazdu przez granicę zewnętrzną zgodnie z art. 14 kodeksu granicznego Schengen, lub w sytuacji dotyczącej obywateli państw trzecich zatrzymanych lub ujętych w związku z nielegalnym przekraczaniem takiej zewnętrznej granicy tego państwa członkowskiego, którzy nie otrzymali następnie zezwolenia na pobyt lub prawa pobytu w tym państwie członkowskim.
- 43 Jak wyjaśniono w pkt 36 niniejszego wyroku, A. Arib nie był adresatem decyzji w sprawie zakazu wjazdu na terytorium Francji. Wynika stąd w każdym wypadku, że nie znajduje się w pierwszej z dwóch sytuacji, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115.
- 44 Należy zatem ustalić, czy obywatel państwa trzeciego, który przebywa na terytorium państwa członkowskiego nielegalnie i który został zatrzymany w bezpośrednim sąsiedztwie granicy wewnętrznej tego państwa członkowskiego, nie znajduje się w sytuacji, o której mowa w art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115, w przypadku gdy dane państwo członkowskie przywróciło na podstawie art. 25 kodeksu granicznego Schengen kontrole graniczne na tej granicy ze względu na zaistnienie poważnego zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego rzeczonoego państwa członkowskiego.
- 45 W tym względzie należy przypomnieć w pierwszej kolejności, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału dwie sytuacje, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115, odnoszą się wyłącznie do przekroczenia granicy zewnętrznej państwa członkowskiego, zgodnie z definicją przyjętą w art. 2 kodeksu granicznego Schengen, a zatem nie dotyczą przekroczenia granicy między państwami członkowskimi należącymi do strefy Schengen (wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 69).

- 46 W szczególności druga z sytuacji, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115, wymaga istnienia związku czasowego i przestrzennego między zatrzymaniem lub ujęciem obywatela państwa trzeciego a przekroczeniem granicy zewnętrznej. Sytuacja ta obejmuje więc obywateli państw trzecich, którzy zostali zatrzymani lub ujęci przez właściwe organy w chwili nielegalnego przekraczania granicy zewnętrznej lub w pobliżu granicy już po jej przekroczeniu (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 72).
- 47 Artykuł 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 należy więc interpretować w ten sposób, że przepis ten nie umożliwia państwom członkowskim wyłączenia nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich z zakresu stosowania owej dyrektywy ze względu na ich nielegalny wjazd przez granicę wewnętrzną (wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 69, 77).
- 48 Należy jednak ustalić w drugiej kolejności, czy okoliczność, że państwo członkowskie przywróciło na podstawie art. 25 kodeksu granicznego Schengen kontrole graniczne na swoich granicach wewnętrznych, może spowodować objęcie art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 sytuacji dotyczącej obywatela państwa trzeciego przebywającego nielegalnie na terytorium tego państwa członkowskiego i zatrzymanego w pobliżu takiej granicy wewnętrznej.
- 49 Artykuł 25 kodeksu granicznego Schengen upoważnia, w drodze wyjątku i w pewnych okolicznościach, państwo członkowskie do tymczasowego przywrócenia kontroli granicznej na wszystkich lub poszczególnych odcinkach jego granic wewnętrznych w przypadku zaistnienia poważnego zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego w tym państwie członkowskim. Zgodnie z art. 32 tego kodeksu w przypadku przywrócenia kontroli granicznej na granicach wewnętrznych stosowne przepisy rzeczonoego kodeksu dotyczące granic zewnętrznych stosuje się odpowiednio.
- 50 W tym względzie należy zaznaczyć, po pierwsze, że przewidziany w art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 wyjątek – jako odstępstwo od stosowania owej dyrektywy – podlega ścisłej wykładni.
- 51 Jak już wynika z pkt 45 i 47 niniejszego wyroku, przepis ten dotyczy, zgodnie z samym jego brzmieniem, pozbawionym jakiegokolwiek dwuznaczności w tym zakresie, sytuacji obywatela państwa trzeciego znajdującego się na „zewnętrznej granicy” państwa członkowskiego lub w bezpośrednim sąsiedztwie takiej zewnętrznej granicy. W przepisie tym nie znajduje się również żadna wzmianka, że z taką sytuacją można zrównać sytuację obywatela państwa trzeciego przebywającego na granicy wewnętrznej, na której kontrole graniczne zostały przywrócone na podstawie art. 25 kodeksu granicznego Schengen, lub w bezpośrednim sąsiedztwie takiej granicy wewnętrznej, mimo że w dniu przyjęcia tej dyrektywy art. 23 i 28 rozporządzenia nr 562/2006 przewidywały już, po pierwsze, że państwa członkowskie mogą wprowadzić, w drodze wyjątku, kontrolę na ich granicach wewnętrznych w przypadku poważnego zagrożenia dla ich porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego, i po drugie, że w takim przypadku stosowne przepisy tego rozporządzenia dotyczące granic zewnętrznych znajdują zastosowanie odpowiednio.
- 52 Po drugie, w odniesieniu do celu realizowanego przez art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 Trybunał orzekł już, że cel ów polega na umożliwieniu państwom członkowskim, w obu sytuacjach, o których mowa w tym przepisie, dalszego stosowania uproszczonych krajowych procedur powrotów na ich granicach zewnętrznych, bez konieczności przechodzenia wszystkich etapów proceduralnych wskazanych w owej dyrektywie, tak aby sprawniej móc wydalać obywateli państw trzecich ujętych w związku z przekraczaniem takiej granicy (wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 74).
- 53 W tym względzie należy stwierdzić, że art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 w ten sam sposób traktuje ujęcie lub zatrzymanie w bezpośrednim sąsiedztwie granicy zewnętrznej państwa członkowskiego, o których mowa w art. 13 kodeksu granicznego Schengen, i wydanie decyzji o odmowie wjazdu w rozumieniu art. 14 tego kodeksu.

- 54 Otóż o ile, jak potwierdza to art. 14 ust. 4 kodeksu granicznego Schengen, wydanie decyzji o odmowie wjazdu na terytorium strefy Schengen ma na celu zapobieżenie wjazdowi na to terytorium obywatela państwa trzeciego, wobec którego podjęto tę decyzję, o tyle zatrzymanie lub ujęcie takiego nielegalnie przebywającego obywatela w związku z przekroczeniem granicy zewnętrznej lub w bezpośrednim sąsiedztwie takiej granicy umożliwia również właściwym organom krajowym łatwe i szybkie podjęcie, biorąc pod uwagę miejsce, gdzie ów obywatel został zatrzymany, odpowiednich środków w celu uniknięcia jego pozostawania na tym terytorium, niezwłocznie zabierając go z powrotem na granicę zewnętrzną, która została nielegalnie przekroczona.
- 55 W takich okolicznościach, charakteryzujących się w szczególności bliskością granicy zewnętrznej, zasadne może być umożliwienie państwu członkowskiemu nieprzechodzenia wszystkich etapów proceduralnych wskazanych w dyrektywie 2008/115, tak aby przyspieszyć powrót obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium tego państwa członkowskiego do państwa trzeciego.
- 56 Z drugiej strony samo przywrócenie kontroli granicznych na granicach wewnętrznych państwa członkowskiego nie skutkuje tym, że obywatel państwa trzeciego, przebywający nielegalnie w tym państwie członkowskim i zatrzymany w związku z przekroczeniem tej granicy lub w bezpośrednim sąsiedztwie z nią, może zostać wydany z terytorium strefy Schengen poprzez niezwłoczne zabranie go z powrotem na granicę zewnętrzną, szybciej lub łatwiej niż gdyby został on zatrzymany w trakcie kontroli policyjnej w rozumieniu art. 23 lit. a) kodeksu granicznego Schengen w tym samym miejscu, a kontrola na wskazanych granicach nie zostałaby przywrócona.
- 57 W przeciwieństwie do tego, co podniósł w istocie rząd niemiecki, wniosku takiego nie podważa uwzględnienie obowiązków nałożonych na przewoźników na podstawie pkt 2 części A załącznika V do kodeksu granicznego Schengen i art. 26 KWUS.
- 58 Nawet bowiem przy założeniu, że na podstawie art. 32 rzeczono kodeksu takie obowiązki mają zastosowanie również w przypadku przywrócenia kontroli granicznych na granicach wewnętrznych, należy jednak zauważyć, że pkt 2 części A załącznika V do kodeksu granicznego Schengen i art. 26 KWUS nakładają na przewoźników obowiązek dalszego przewozu obywatela państwa trzeciego, którego przewożą, jedynie wtedy, gdy obywatelowi temu odmówiono wjazdu, a nie gdy, tak jak w wypadku A. Ariba, obywatel ów zostaje zatrzymany lub ujęty po nielegalnym przekroczeniu wskazanej granicy.
- 59 Wynika stąd, że w świetle celu realizowanego przez art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 nie należy rozróżniać sytuacji obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego w danym państwie członkowskim i zatrzymanego w bezpośrednim sąsiedztwie granicy wewnętrznej w zależności od tego, czy przywrócono kontrole graniczne na rzeczony granicy, czy też nie.
- 60 Po trzecie, konieczność dokonania ścisłej wykładni zakresu stosowania art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 znajduje również potwierdzenie w analizie kontekstu, w jaki wpisuje się ten przepis, i w szczególności w wykładni systemowej kodeksu granicznego Schengen.
- 61 W tym względzie należy zauważyć przede wszystkim, iż z kodeksu tego wynika, że granica wewnętrzna, na której na podstawie art. 25 rzeczono kodeksu dane państwo członkowskie przywróciło kontrole graniczne, nie jest równoważna z granicą zewnętrzną w rozumieniu tego kodeksu.
- 62 Otóż zgodnie z art. 2 kodeksu granicznego Schengen pojęcia „granicy wewnętrznej” i „granicy zewnętrznej” wzajemnie się wykluczają. Artykuł 32 tego kodeksu ogranicza się natomiast do ustanowienia, że w przypadku przywrócenia przez dane państwo członkowskie kontroli granicznej na granicach wewnętrznych odpowiednio stosuje się jedynie stosowne przepisy wskazanego kodeksu dotyczące granic zewnętrznych. Przy czym ów art. 32 nie przewiduje, jak w istocie wskazał rzecznik generalny w pkt 52 opinii, że w takim przypadku należy zastosować art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy

2008/115. Samo brzmienie kodeksu granicznego Schengen stoi zatem na przeszkodzie temu, aby do celów tej dyrektywy granicę wewnętrzną, na której na podstawie art. 25 owego kodeksu przywrócono kontrole graniczne, traktować jak granicę zewnętrzną.

- 63 Z kolei prawdą jest, jak zaznaczył sąd odsyłający, że art. 5 ust. 3 kodeksu granicznego Schengen nakłada na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia skutecznych, proporcjonalnych i odstrasżających sankcji za niedozwolone przekraczanie granic zewnętrznych w miejscach innych niż przejście graniczne lub w godzinach innych niż ustalone godziny otwarcia.
- 64 Jednak, i to niezależnie od kwestii, czy przepis ten stanowi stosowny przepis w rozumieniu art. 32 kodeksu granicznego Schengen stosowany odpowiednio w przypadku przywrócenia przez państwo członkowskie kontroli granicznej na jego granicach wewnętrznych, należy w każdym razie zauważyć, że wspomniany przepis w żadnym wypadku nie zmierza do wprowadzenia odstępstw od wspólnych norm i procedur ustanowionych tą dyrektywą 2008/115, jak zostało to skądinąd wyraźnie potwierdzone w art. 13 ust. 1 owego kodeksu, który przewiduje, że środki powinny zostać podjęte wobec osoby, która nielegalnie przekroczyła granicę zewnętrzną oraz że jeśli osoba ta nie ma prawa przebywać na terytorium danego państwa członkowskiego, zostaje zatrzymana i poddana procedurom odpowiadającym wymogom dyrektywy 2008/115 (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 90).
- 65 Celem art. 13 ust. 1 kodeksu granicznego Schengen jest zatem wyjaśnienie relacji pomiędzy ochroną granic a wprowadzeniem w życie przewidzianej w dyrektywie 2008/115 procedury powrotu (wyrok z dnia 26 lipca 2017 r., Jafari, C-646/16, EU:C:2017:586, pkt 69). Wynika stąd, że środki przyjęte przez państwa członkowskie, w szczególności zgodnie z art. 5 ust. 3 kodeksu granicznego Schengen, w celu zapewnienia skuteczności ochrony granic nie mogą skutkować zmianą obowiązków państw członkowskich wynikających z owej dyrektywy.
- 66 Należy wreszcie przypomnieć, że dyrektywa 2008/115 nie wyklucza możliwości stosowania przez państwa członkowskie sankcji w postaci kary pozbawienia wolności za popełnienie występku innych niż występki związane z samym tylko faktem nielegalnego wjazdu, również w sytuacjach, gdy ustanowiona w tej dyrektywie procedura powrotu nie została jeszcze zakończona (wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Affum, C-47/15, EU:C:2016:408, pkt 65). W konsekwencji rzeczona dyrektywa nie stoi również na przeszkodzie zatrzymaniu lub aresztowaniu obywatela państwa trzeciego nielegalnie przebywającego na terytorium danego państwa członkowskiego, gdy takie środki przyjęto ze względu na to, że ów obywatel jest podejrzewany o popełnienie występu innego niż sam nielegalny wjazd na terytorium kraju, a w szczególności występu mogącego stanowić zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego danego państwa członkowskiego.
- 67 Z powyższych rozważań wynika, iż na pytania pierwsze i drugie należy odpowiedzieć, że art. 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2008/115 w związku z art. 32 kodeksu granicznego Schengen należy interpretować w ten sposób, że przepis ten nie ma zastosowania do sytuacji obywatela państwa trzeciego zatrzymanego w bezpośrednim sąsiedztwie granicy wewnętrznej danego państwa członkowskiego i nielegalnie przebywającego na terytorium tego państwa, nawet gdy to państwo członkowskie przywróciło na podstawie art. 25 tego kodeksu kontrolę graniczną na tej granicy ze względu na zaistnienie poważnego zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego rzeczono państwa członkowskiego.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 68 Z uwagi na odpowiedź udzieloną na pytania pierwsze i drugie nie ma konieczności udzielenia odpowiedzi na pytanie trzecie.

W przedmiocie kosztów

- ⁶⁹ Dla stron postępowania głównego niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich w związku z art. 32 rozporządzenia (UE) 2016/399 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeksu granicznego Schengen) należy interpretować w ten sposób, że przepis ten nie ma zastosowania do sytuacji obywatela państwa trzeciego zatrzymanego w bezpośrednim sąsiedztwie granicy wewnętrznej danego państwa członkowskiego i nielegalnie przebywającego na terytorium tego państwa, nawet gdy to państwo członkowskie przywróciło na podstawie art. 25 tego kodeksu kontrolę graniczną na tej granicy ze względu na zaistnienie poważnego zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa wewnętrznego rzeczonoego państwa członkowskiego.

Podpisy